

Regionale samenwerking in Brabant

Een onderzoek van VBG in samenwerking met
het PON en BrabantKennis

HET PON

Regionale samenwerking in Brabant

Een onderzoek van VBG in samenwerking met
het PON en BrabantKennis

L. Verhoeven MSc
drs. M. Smulders

Colofon

Het PON heeft dit onderzoek verricht in opdracht van

Auteur(s)

Loet Verhoeven MSc
drs. Mirjam Smulders

PON publicatienummer

200340-01

Datum

juni 2020

© 2020 Het PON

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan het PON geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Opzet	1
2	Resultaten	2
2.1	Maatschappelijk domein	2
2.2	Ruimtelijk domein	6
2.3	Toezichhoudende rol en toekomst openbaar bestuur	10
2.4	Uitsplitsingen stedelijkheid	12
2.5	Uitsplitsingen functie	15
3	Slotbeschouwing	17
4	Achtergrondkenmerken	19
	Bijlage A Uitsplitsingen B5, M7 en overig	21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De VBG signaleert dat gemeenten steeds vaker maatschappelijke opgaven oppakken in regionale verbanden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de jeugdzorg, de energietransitie (RES) en de participatievraagstukken.

De VBG vraagt zich af wat de impact van deze tendens is: Wat betekenen regionale samenwerkingsverbanden voor het democratisch gehalte van besluitvorming? Wat is de impact op de eigen, veelal controlerende, rol van de verschillende deelnemers aan de lokale democratie?

Om de ervaringen van deze deelnemers aan lokale besluitvormingsprocessen te verkennen, is het PON gevraagd een peiling te houden onder raadsleden, griffiers, burgemeesters en wethouders, leden van besturen van waterschappen en leden van provinciale staten.

1.2 Opzet

Het PON heeft in samenwerking met VBG een online vragenlijst uitgezet onder diverse deelnemers aan het democratische proces bij lokale overheden. Deze vragenlijst heeft uitgestaan van 20 april tot en met 17 mei 2020.

Afhankelijk van hun functie bij de gemeente of het waterschap waar zij werken, hebben zij vragen over het maatschappelijk domein of het ruimtelijk domein voorgelegd gekregen. Hierdoor kan het totaal aantal respondenten (N) per vraag verschillen.

De resultaten hiervan beschrijven we in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 schetsen we de belangrijkste bevindingen en dilemma's. In hoofdstuk 4 geven we een overzicht van de achtergrondkenmerken van de respondenten. In bijlage A worden de uitsplitsingen van een aantal vragen weergegeven naar gemeentegrootte, uitgedrukt in B5, M7 en overige gemeenten.

2 Resultaten

Noord-Brabantse gemeenten werken in tal van verschillende samenstellingen samen in de regio. Verschillende thema's worden op verschillende manieren en met verschillende partners aangevlogen. Deze samenwerkingsverbanden variëren derhalve logischerwijs in kwaliteit. Het is daarom niet wenselijk om alle bestuurders te vragen naar hun mening over regionaal samenwerken in het algemeen. Er is daarom gekozen om eerst specifiek te vragen naar samenwerking in het maatschappelijk domein (o.a. jeugdzorg, Wmo en participatie) en vervolgens naar samenwerking in het ruimtelijk domein (o.a. omgevingsvisie en RES). Vervolgens vragen we wel in brede zin naar de invloed van regionale samenwerking op de toezichhoudende rol en naar de toekomst van het openbaar bestuur.

2.1 Maatschappelijk domein

Tabel 1 Vraag 5: In hoeverre heeft de samenwerking van uw gemeente met andere gemeenten in uw regio een bijdrage geleverd aan ... (n=141)

	in (heel) grote mate	neutraal	In (heel) kleine mate
De realisatie van de doelstellingen van uw gemeente op het terrein van het maatschappelijk domein	58	23	18
Een goede dienstverlening aan inwoners op terrein van het maatschappelijk domein in uw gemeente	46	27	27
Een goed aanbod van voorzieningen op het terrein van het maatschappelijk domein in uw gemeente	51	30	19

Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat de regionale samenwerking van hun gemeente heeft bijgedragen aan de realisatie van doelstellingen op het terrein van het maatschappelijk domein. Daarnaast geeft ook meer dan de helft aan dat dit een bijdrage heeft geleverd aan het creëren van een goed aanbod van voorzieningen op ditzelfde terrein. Over de bijdrage aan de goede dienstverlening aan inwoners zijn de meningen meer verdeeld. De meerderheid (46%) geeft hier echter wel aan dat regionale samenwerking in (heel) grote mate heeft bijgedragen aan goede dienstverlening aan inwoners.

Tabel 2 Vraag 6: Wat vindt u van de frequentie van het aantal overleggen binnen regionale samenwerkingen in het maatschappelijk domein? (n=106)

	%
Er wordt te vaak overlegd	10
Er wordt voldoende overlegd	71
Er wordt te weinig overlegd	19

Tabel 3 Vraag 7: Wat voor type overleg is het doorgaans? (n=114)

	%
Informerend	27
Kennisdeling	11
Onderlinge afstemming	27
Gezamenlijke besluitvorming	26
Anders	8

71% van de respondenten vindt dat er voldoende overlegd wordt binnen regionale samenwerkingen in het maatschappelijk domein. 19% vindt dat er te weinig wordt overlegd. De meeste overleggen zijn informeel (27%), voor onderlinge afstemming (27%) of voor gezamenlijke besluitvorming (26%).

Tabel 4 Vraag 8: In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen over betrokkenheid van het college van B&W bij regionale samenwerking in het maatschappelijk domein?* (n=51)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Het college van B&W wordt vooraf betrokken bij beleidsmatige besluiten die in regionaal verband worden genomen	63	20	18
Het college van B&W wordt vooraf betrokken bij besluiten over inkoop en uitvoering	48	26	26
Het college van B&W is in de gelegenheid om input te leveren	70	16	14
De inbreng van het college van B&W heeft voldoende invloed op de regionale besluitvorming	42	34	24

*Deze vraag is alleen aan leden van B&W gesteld.

We vroegen respondenten die werkzaam zijn binnen het college van B&W een aantal stellingen te beantwoorden over hun betrokkenheid bij regionale samenwerking in het maatschappelijk domein. Zo'n twee derde van hen vindt dat ze voldoende gelegenheid krijgen om input te leveren (70%) en dat ze vooraf betrokken worden bij beleidsmatige besluiten in regionaal verband (63%). Iets minder dan de helft vindt dat ze vooraf worden betrokken bij besluiten over inkoop en uitvoering en dat ze voldoende inbreng hebben op regionale besluitvorming.

Tabel 5 Vraag 9: In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen over betrokkenheid van de gemeenteraad bij besluitvorming in regionale samenwerking in het maatschappelijk domein?* (n=77)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
De gemeenteraad wordt vooraf betrokken bij besluiten die in regionaal verband genomen worden	22	19	58
De gemeenteraad heeft voldoende tijd en ruimte om input te leveren	16	22	62
De inbreng van de gemeenteraad heeft invloed op de regionale besluitvorming	16	37	47
De gemeenteraad wordt achteraf geïnformeerd over genomen besluiten	67	17	16

*Deze vraag is alleen aan raadsleden gesteld

We vroegen raadsleden in hoeverre zij betrokken worden bij besluitvorming in regionale samenwerking in het maatschappelijk domein. In tegenstelling tot de burgemeesters en wethouders, geven veel raadsleden het (helemaal) oneens te zijn met de stellingen. Zo vindt 62% van de raadsleden niet dat zij voldoende tijd en ruimte krijgen om input te leveren aan besluitvorming in regionale samenwerking in het maatschappelijk domein. 58% vindt dat zij niet voldoende betrokken worden bij de besluiten die in regionaal verband genomen worden. Waar wel een duidelijke meerderheid (67%) van de raadsleden het (helemaal) mee eens is, is dat de gemeenteraad achteraf wordt geïnformeerd over de genomen besluiten.

Tabel 6 Vraag 10: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? Regionale samenwerking in het maatschappelijk domein is noodzakelijk ... (n=140)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Om de doelstellingen van mijn gemeente te kunnen realiseren	74	14	12
Om kennis en ervaring te delen	88	7	5
Om kwetsbaarheid te verminderen	79	12	9
Om schaalvoordelen te benutten	80	12	8
Om problemen die vooralsnog geen duidelijke eigenaar hebben, gezamenlijk op te pakken	61	23	16

Veel respondenten zijn het erover eens dat regionale samenwerking in het maatschappelijk domein noodzakelijk is voor de genoemde aspecten. Regionale samenwerking wordt met name noodzakelijk gevonden voor het delen van kennis en ervaring (88%), het benutten van schaalvoordelen (80%) en het verminderen van kwetsbaarheid (79%). Een kleine meerderheid (61%) vindt regionale samenwerking in het maatschappelijk domein noodzakelijk om problemen die vooralsnog geen duidelijke eigenaar te hebben, gezamenlijk op te pakken.

Tabel 7 Vraag 11: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen m.b.t. de regionale samenwerking in het maatschappelijk domein in uw regio? (n=122)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
De deelnemende gemeenten delen dezelfde visie	29	32	39
De deelnemende gemeenten delen dezelfde waarden	44	31	25
Er is sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen de deelnemende gemeenten	32	15	53
Er zijn veel meningsverschillen tussen de deelnemende gemeenten	34	44	23
Regionale samenwerking draagt bij aan efficiëntie voor mijn gemeente	59	23	19

Voor meer dan de helft van de respondenten (59%) draagt regionale samenwerking bij aan efficiëntie voor hun gemeente. Zo'n een derde is van mening dat er veel meningsverschillen zijn tussen de deelnemende gemeenten. 53% van de respondenten geeft aan dat er geen sprake is van gelijkwaardige verhoudingen tussen de deelnemende gemeenten en 39% vindt niet dat deelnemende gemeenten dezelfde visie delen.

Wat is voor u de belangrijkste meerwaarde van het regionaal samenwerken in het maatschappelijk domein?

Veel respondenten grijpen deze mogelijkheid aan om aan te geven wat volgens hen de meerwaarde is van het regionaal samenwerken in het maatschappelijk domein. Een belangrijke meerwaarde van het regionaal samenwerken is volgens veel van hen dat het efficiënt is. Zo kan men kosten delen en staat men sterker bij de inkoop van zorg. Kleinere gemeenten zijn daarnaast minder kwetsbaar en door samen te werken kan meer kwaliteit worden geboden.

Een ander belangrijke meerwaarde die door veel respondenten als dusdanig wordt aangemerkt, is de mogelijkheid tot het delen van kennis en het leren van elkaars ervaring. Zo hoeven gemeenten niet zelf het wiel opnieuw uit te vinden en kunnen zij gebruik maken van de kennis en kunde van buurgemeenten. Ook wordt de aard van de opgaven genoemd als reden waarom regionaal samenwerken meerwaarde heeft. Respondenten geven aan dat diverse opgaven niet ophouden bij de grens van een gemeente. Daarnaast is de problematiek in sommige gevallen te complex en te groot om door individuele gemeenten te worden opgepakt. De meeste respondenten zijn positief over regionale samenwerking.

Enkele respondenten zien geen of nauwelijks meerwaarde in de samenwerking. Zij benoemen risico's als het verlies van autonomie, vergroting van de complexiteit van de opgaven door de verschillen tussen stad en platteland en een negatieve impact op het draagvlak van bewoners voor besluiten: ze vinden het ondoorzichtig en niet democratisch. Een enkeling vindt de meerwaarde beperkt; de gemeenteraad staat buitenspel, de zwakste schakel bepaalt de mate van innovatie, problemen blijven diffuus en onbeheersbaar en de samenwerking is te vrijblijvend.

Wat is voor u het belangrijkste aandachtspunt van het regionaal samenwerken in het maatschappelijk domein?

Een groot deel van de respondenten heeft een of meerdere aandachtspunten benoemd van het regionaal samenwerken in het maatschappelijk domein. Een belangrijk aandachtspunt heeft te maken met het inwonertal van de betrokken gemeenten. Kleine gemeenten zouden beperkte invloed hebben en hun doelstellingen niet kunnen verwezenlijken. Volgens veel respondenten is er geen sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen grote en kleine gemeenten. Daarnaast zouden dergelijke regionale samenwerkingen een enorm beslag leggen op de beschikbare werkuren van kleine gemeenten.

Veel aandachtspunten die verder genoemd worden hebben te maken met de gemeenteraad. Veel respondenten geven aan dat de raad op dit moment onvoldoende inspraak heeft in de regionale samenwerkingen. De democratische legitimiteit is volgens hen laag. Raden worden volgens hen voor voldongen feiten gesteld in plaats van dat zij mee mogen beslissen. Het is daarnaast moeilijk voor de raad om geïnformeerd te blijven, omdat zij onvoldoende betrokken worden en zij vaak teveel moeten lezen ter voorbereiding op bijeenkomsten. Een oproep klinkt daarop vanuit de respondenten om de raad meer aangehaakt te houden in de regionale samenwerkingen. Zij willen keuzemogelijkheden voorgelegd krijgen. Dit vooral om hun controlerende taak op bijvoorbeeld de begroting te kunnen uitvoeren. Ook zouden regionaal kaders kunnen worden afgesproken, waarbinnen men dan lokaal invulling kan geven.

Respondenten verschillen van opvatting over inhoudelijke aandachtspunten: de een vindt dat er geïnvesteerd moet worden in een gezamenlijke visie en de onderliggende waarden, en doelen, de ander vindt juist dat gemeenten lokaal moeten kunnen verschillen in de uitvoering. Tot slot vragen diverse respondenten om aandacht voor de eigen identiteit. Hoewel daarbij ook gewezen wordt op het risico van cherry-picking: alleen de voordelen van regionale samenwerking willen en niet de lasten willen delen.

2.2 Ruimtelijk domein

Tabel 8 Vraag 14: In hoeverre heeft de samenwerking van uw gemeente met andere gemeenten in uw regio een bijdrage geleverd aan ... (n=115)

	in (heel) grote mate	neutraal	In (heel) kleine mate
De realisatie van de doelstellingen van uw gemeente op het terrein van het ruimtelijk domein	40	33	27
Een goede dienstverlening aan inwoners op terrein van het ruimtelijk domein in uw gemeente	24	35	41
Een goed aanbod van voorzieningen op het terrein van het ruimtelijk domein in uw gemeente	24	37	39

Regionale samenwerking in het ruimtelijk domein levert volgens de respondenten in minder mate een bijdrage aan de gestelde aspecten. In vergelijking met samenwerking in

het maatschappelijk domein wordt er nu een stuk lager gescoord op de genoemde stellingen. Zo levert samenwerking in het ruimtelijk domein volgens 40% een bijdrage aan de realisatie van doelstellingen. Het levert voor een kwart een bijdrage aan de goede dienstverlening aan inwoners en een goed aanbod van voorzieningen op het terrein van het ruimtelijk domein.

Tabel 9 Vraag 15: Wat vindt u van de frequentie van het aantal overleggen binnen regionale samenwerkingen in het ruimtelijk domein? (n=97)

	%
Er wordt te vaak overlegd	12
Er wordt voldoende overlegd	72
Er wordt te weinig overlegd	15

Tabel 10 Vraag 16: Wat voor type overleg is het doorgaans? (n=107)

	%
Informerend	29
Kennisdeling	15
Onderlinge afstemming	40
Gezamenlijke besluitvorming	11
Anders	5

72% van de respondenten vindt dat er voldoende overlegd wordt binnen regionale samenwerkingen in het ruimtelijk domein. 15% vindt dat er te weinig wordt overlegd. Het grootste deel van overleggen dat plaatsvindt is voor onderlinge afstemming (40%). 29% is informeel van aard.

Tabel 11 Vraag 17: In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen over betrokkenheid van het college van B&W bij regionale samenwerking in het ruimtelijk domein?* (n=34)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Het college van B&W wordt vooraf betrokken bij beleidsmatige besluiten die in regionaal verband worden genomen	62	24	15
Het college van B&W wordt vooraf betrokken bij besluiten over inkoop en uitvoering	41	31	28
Het college van B&W is in de gelegenheid om input te leveren	70	21	9
De inbreng van het college van B&W heeft voldoende invloed op de regionale besluitvorming	32	47	21

*Deze vraag is alleen aan leden van B&W gesteld.

We vroegen respondenten die werkzaam zijn binnen het college van B&W een aantal stellingen te beantwoorden over hun betrokkenheid bij regionale samenwerking in het ruimtelijk domein. Zo'n twee derde van hen vindt dat ze voldoende gelegenheid krijgen om input te leveren (70%) en dat ze vooraf betrokken worden bij beleidsmatige besluiten in

regionaal verband (62%). 41% vindt dat ze vooraf worden betrokken bij besluiten over inkoop en uitvoering en 32% vindt dat ze voldoende inbreng hebben op regionale besluitvorming.

Tabel 12 Vraag 18: In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen over betrokkenheid van de gemeenteraad bij besluitvorming in regionale samenwerking in het ruimtelijk domein?* (n=60)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
De gemeenteraad wordt vooraf betrokken bij besluiten die in regionaal verband genomen worden	30	35	35
De gemeenteraad heeft voldoende tijd en ruimte om input te leveren	27	35	38
De inbreng van de gemeenteraad heeft invloed op de regionale besluitvorming	26	28	46
De gemeenteraad wordt achteraf geïnformeerd over genomen besluiten	62	23	15

*Deze vraag is alleen aan raadsleden gesteld

We vroegen raadsleden in hoeverre zij betrokken worden bij besluitvorming in regionale samenwerking in het ruimtelijk domein. Net als bij samenwerking in het maatschappelijk domein zijn raadsleden het een stuk minder vaak eens met de stellingen dan burgemeesters en wethouders. Zo geeft 46% aan dat raadsleden onvoldoende invloed hebben op de regionale besluitvorming. 38% vindt niet dat de gemeenteraad voldoende tijd en ruimte hebben om input te leveren. Opnieuw geeft wel een meerderheid (62%) van de raadsleden aan dat zij achteraf geïnformeerd worden over genomen besluiten.

Tabel 13 Vraag 19: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen? Regionale samenwerking in het ruimtelijk domein is noodzakelijk ... (n=114)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Om de doelstellingen van mijn gemeente te kunnen realiseren	71	18	11
Om kennis en ervaring te delen	91	7	2
Om kwetsbaarheid te verminderen	67	21	12
Om schaalvoordelen te benutten	74	18	9
Om problemen die vooralsnog geen duidelijke eigenaar hebben, gezamenlijk op te pakken	61	26	13

Veel respondenten zijn het erover eens dat regionale samenwerking in het ruimtelijk domein noodzakelijk is voor de genoemde aspecten. Regionale samenwerking wordt opnieuw met name noodzakelijk gevonden voor het delen van kennis en ervaring (91%). Op enige afstand daarvan worden ook het benutten van schaalvoordelen (74%) en het realiseren van doelstellingen van mijn gemeente (71%). Een kleine meerderheid (61%) vindt regionale samenwerking in het ruimtelijk domein noodzakelijk om problemen die vooralsnog geen duidelijke eigenaar te hebben, gezamenlijk op te pakken.

Tabel 14 Vraag 20: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen m.b.t. de regionale samenwerking in het ruimtelijk domein in uw regio? (n=104)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
De deelnemende gemeenten delen dezelfde visie	21	34	45
De deelnemende gemeenten delen dezelfde waarden	30	36	34
Er is sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen de deelnemende gemeenten	33	18	49
Er zijn veel meningsverschillen tussen de deelnemende gemeenten	48	37	15
Regionale samenwerking draagt bij aan efficiëntie voor mijn gemeente	56	24	20

Voor meer dan de helft van de respondenten (56%) draagt regionale samenwerking in het ruimtelijk domein bij aan efficiëntie voor hun gemeente. 48% is van mening dat er veel meningsverschillen zijn tussen de deelnemende gemeenten. 49% van de respondenten geeft aan dat er geen sprake is van gelijkwaardige verhoudingen tussen de deelnemende gemeenten. Daarnaast zijn veel respondenten van mening dat deelnemende gemeenten niet dezelfde visie (45%) of waarden (34%) delen.

Wat is voor u de belangrijkste meerwaarde van het regionaal samenwerken in het ruimtelijk domein?

Het regionaal samenwerken in het ruimtelijk domein heeft volgens veel respondenten meerwaarde. De redenen hiervoor overlappen grotendeels met de redenen die worden gegeven waarom samenwerken in het maatschappelijk domein meerwaarde heeft. Ook hier worden efficiëntie en de mogelijkheid tot het delen van kennis en ervaring door veel respondenten genoemd als belangrijkste meerwaarde. Men zou meer kunnen bereiken door samen te werken.

Samenwerking in het ruimtelijk domein is, nog meer dan bij het maatschappelijk domein, volgens enkele respondenten noodzakelijk vanwege de aard van de opgaven. Zo wordt aangegeven dat ruimtelijke ontwikkelingen vrijwel altijd over gemeentegrenzen heen gaan en er dus regionale afstemming noodzakelijk is. Ook worden er kansen genoemd zoals het heroverwegen van functies van een gebied, het ontwikkelen van een gezamenlijke visie en het verwerven van provinciale, landelijke of Europese ondersteuning.

Opnieuw plaatsen enkele respondenten hier kanttekeningen bij de meerwaarde van regionale samenwerking. Naast de risico's van verlies aan autonomie en democratische legitimiteit, vindt men dat de opbrengsten van de samenwerking beter verdeeld zouden moeten worden.

Wat is voor u het belangrijkste aandachtspunt van het regionaal samenwerken in het ruimtelijk domein?

Een groot deel van de respondenten heeft een of meerdere aandachtspunten benoemd van het regionaal samenwerken in het ruimtelijk domein. Opnieuw is hier enige overlap met de aandachtspunten van het samenwerken in het maatschappelijk domein. Een aandachtspunt dat in beide verbanden terugkomt is dat er sprake moet zijn van gelijkwaardigheid tussen gemeenten met verschillende inwonertallen. Grotere gemeenten zouden volgens enkele respondenten een te grote rol pakken en hiermee kleinere gemeenten overschaduwden.

Opnieuw wordt de democratische legitimiteit van regionale samenwerking in twijfel getrokken. Er wordt aandacht gevraagd voor bijvoorbeeld de verantwoording van besluiten in de gemeenteraad. Raden zouden ook beter gefaciliteerd moeten worden om goed geïnformeerd te kunnen blijven. Timing wordt meermaals als aandachtspunt genoemd, zowel wat betreft het tijdig betrekken van gemeenteraden, als het voor wat het tempo houden betreft.

Enkele respondenten benadrukken dan ook dat er meer beslissingsbevoegdheid zou moeten zijn bij de gemeente. Op die manier is er meer slagkracht en hebben gemeenten meer invloed op besluitvorming. Sommigen wensen dat het regionaal samenwerkingsverband ook een democratisch en controleerbaar bestuur wordt.

Inhoudelijk zien diverse respondenten ruimte als een logisch thema om samen op te pakken: Zo kan men procedures minder complex maken en versnellen. Wel zou men ervoor moeten waken niet te veel beleid te maken zonder uitvoeringsagenda. Qua identiteitsbehoud wordt ook kritiek geuit op samenwerkingshoudingen in de regio: 'we moeten het haantjesgedrag en de landje-pik-mentaliteit vergeten.'

Tot slot wordt meerdere keren genoemd dat er beter moet worden samengewerkt bij regionale samenwerkingen in het ruimtelijk domein. Richt de samenwerking meer op afstemming, ondersteuning en service, veel minder op beslis- en uitvoeringsrisico. Hanteer het principe van de 'coalition of the willing' in plaats van 'we moeten allemaal samen'.

2.3 Toezichthoudende rol en toekomst openbaar bestuur

We hebben in dit onderzoek gevraagd naar de toezichthoudende rol. Toezicht houden impliceert echter dat er normenvrij wordt toegezien op naleving van eenduidige regels. In dit geval zou 'controle' als term de lading beter dekken, aangezien het hier gaat om op basis van programma's gekozen vertegenwoordigers en er dus van normenvrij toezien geen sprake is. Daar we gevraagd hebben naar de toezichthoudende rol zullen we die terminologie aanhouden in deze rapportage.

Tabel 15 Vraag 23: Het regionaal samenwerken maakt mijn toezichthoudende rol ... (n=117)

	%
Makkelijker	15
Niet makkelijker, niet moeilijker	34
Moeilijker	51

De helft van de respondenten geeft aan dat het regionaal samenwerken hun toezichthoudende rol moeilijker maakt. Voor 34% heeft het regionaal samenwerken geen invloed op hoe zij hun toezichthoudende rol uitoefenen. 15% vindt juist dat het regionaal samenwerken dit makkelijker maakt.

We vroegen de respondenten een toelichting te geven op vraag 23 over de invloed van regionale samenwerkingen op hun toezichthoudende rol. Respondenten die aangeven dat regionaal samenwerken hun toezichthoudende rol makkelijker maakt, geven hiervoor als voornaamste reden dat kennis en ervaring worden gedeeld en men op die manier sterker staat. Respondenten die neutraal antwoorden zien zowel voor- als nadelen. Zo geven enkele respondenten aan dat besluitvorming moeilijker wordt en meer overleggen nodig zijn, maar dat je elkaar wel nodig hebt om bepaalde dingen te bereiken.

De grootste groep respondenten geeft aan dat het regionaal samenwerken hun toezichthoudende rol moeilijker maakt. Een vaak genoemde reden hiervoor is dat de stukken in regionale samenwerkingen vaak erg complex en lang zijn. Hierdoor vinden respondenten moeilijk de tijd om zich grondig voor te bereiden en goed ingelezen een thema te behandelen. Daarnaast is de afstand tot een regionale samenwerking groter dan naar de eigen gemeente en is men daarom vaak al minder goed geïnformeerd. Zij vinden het daarom moeilijk om overzicht te houden.

Tabel 16 Vraag 25: In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen over de aanwezige ruimte voor het maken van integrale afwegingen? (n=128)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
De regionale samenwerkingen bieden lokaal voldoende ruimte om integrale <u>beleidsafwegingen</u> te kunnen maken	43	23	34
De regionale samenwerkingen bieden lokaal voldoende ruimte om integrale <u>begrotingsafwegingen</u> te kunnen maken	20	29	51

Regionale samenwerkingen bieden lokaal volgens 43% van de respondenten voldoende ruimte om integrale beleidsafwegingen te maken. 34% is het hier niet mee eens. Voor het maken van integrale begrotingsafwegingen lijken regionale samenwerkingen lokaal minder ruimte te bieden. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat hiervoor onvoldoende ruimte wordt geboden binnen de regionale samenwerkingen.

Tabel 17 Vraag 26: In welke mate bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen over de toekomst van het openbaar bestuur? (n=125)

	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Regionale samenwerkingen blijven in de toekomst in de huidige vorm een belangrijk onderdeel van besturen	82	9	9
Lokale overheden krijgen in de toekomst meer directe inspraak in regionale samenwerkingen	44	29	27
Taken en bevoegdheden bij bovenlokale opgaven (WGR), zouden bij direct gekozen bestuursorganen zoals de provincie of waterschap moeten komen te liggen	30	22	48

De respondenten zijn behoorlijk eensgezind over de toekomst van regionale samenwerking. 82% geeft aan dat deze manier van samenwerken in de toekomst een belangrijk onderdeel van besturen blijft. Iets minder dan de helft van de respondenten (44%) is van mening dat lokale overheden in de toekomst meer directe inspraak krijgen in regionale samenwerkingen. De grootste groep is het oneens met de stelling dat taken en bevoegdheden bij bovenlokale opgaven bij direct gekozen bestuursorganen zouden moeten komen te liggen. 30% is hier wel een voorstander van.

2.4 Uitsplitsingen stedelijkheid

Tabel 18 Vraag 11a: Maatschappelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde visie - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	28	18	36	46
Niet-stedelijk	94	32	31	37

Tabel 19 Vraag 11b: Maatschappelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde waarden - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	29	34	31	34
Niet-stedelijk	93	47	31	22

Tabel 20 Vraag 11c: Maatschappelijk domein: er is sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	28	29	14	57
Niet-stedelijk	103	33	16	51

Tabel 21 Vraag 11d: Maatschappelijk domein: er zijn veel meningsverschillen tussen deelnemende gemeenten - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	27	44	41	15
Niet-stedelijk	83	30	45	25

Tabel 22 Vraag 11e: Maatschappelijk domein: regionale samenwerking draagt bij aan de efficiëntie voor mijn gemeente - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	27	59	19	22
Niet-stedelijk	97	59	24	18

Respondenten werkzaam in stedelijke gemeenten (B5 en M7 gemeenten) zijn minder vaak van mening dat deelnemende gemeenten in het maatschappelijk domein dezelfde visie (18%) en waarden (34%) delen. Daarnaast geven deze respondenten uit stedelijke gemeenten vaker aan dat er veel meningsverschillen zijn tussen deelnemende gemeenten. Op de stellingen over gelijkwaardige verhoudingen tussen gemeente en de mate waarin samenwerking bijdraagt aan efficiëntie zijn geen noemenswaardige verschillen waarneembaar tussen respondenten uit stedelijke en niet-stedelijke gemeenten.

Wanneer we uitsplitsen naar B5 en M7 gemeenten (zie bijlage A) zien we wel grote verschillen tussen B5 en M7 gemeenten m.b.t. de gelijkwaardige verhoudingen tussen gemeenten. Respondenten werkzaam voor een B5 gemeente zijn een stuk minder vaak van mening dat er sprake is van gelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten.

Tabel 23 Vraag 20a: Ruimtelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde visie - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	21	24	24	52
Niet-stedelijk	76	21	36	43

Tabel 24 Vraag 20b: Ruimtelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde waarden - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	21	19	43	38
Niet-stedelijk	75	33	33	33

Tabel 25 Vraag 20c: Ruimtelijk domein: er is sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	22	27	14	59
Niet-stedelijk	78	35	21	45

Tabel 26 Vraag 20d: Ruimtelijk domein: er zijn veel meningsverschillen tussen de deelnemende gemeenten - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	20	60	35	5
Niet-stedelijk	70	43	39	19

Tabel 27 Vraag 20e: Ruimtelijk domein: regionale samenwerking draagt bij aan efficiëntie voor mijn gemeente - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	21	57	24	19
Niet-stedelijk	76	57	24	20

We zien bij regionale samenwerkingen in het ruimtelijk domein deels hetzelfde beeld ontstaan als bij samenwerkingen in het maatschappelijk domein. Zo geven respondenten werkzaam in stedelijke gemeenten hier opnieuw minder vaak aan dat deelnemende gemeenten dezelfde waarden delen. Ook geven respondenten uit stedelijke gemeenten vaker aan dat er veel meningsverschillen zijn tussen de deelnemende gemeenten.

Bij samenwerking in het maatschappelijk domein waren respondenten uit stedelijke gemeenten het minder vaak eens met de stelling dat deelnemende gemeenten dezelfde visie delen. In het ruimtelijk domein is deze groep respondenten juist iets vaker van mening dat gemeenten dezelfde visie delen.

Wanneer we uitsplitsen naar B5 en M7 gemeenten (zie bijlage A) zien we wel grote verschillen over de meningsverschillen die ontstaan tussen gemeenten. Respondenten werkzaam voor een M7 gemeente zijn vaker de mening aangedaan dat er sprake is van gelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten.

Tabel 28 Vraag 26a: Regionale samenwerkingen blijven in de toekomst in de huidige vorm een belangrijk onderdeel van besturen - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	23	83	13	4
Niet-stedelijk	85	82	7	11

Tabel 29 Vraag 26b: Lokale overheden krijgen in de toekomst meer directe inspraak in regionale samenwerkingen - stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	22	50	23	27
Niet-stedelijk	79	37	35	28

Tabel 30 Vraag 26c: Taken en bevoegdheden bij bovenlokale opgaven (WGR), zouden bij direct gekozen bestuursorganen zoals de provincie of wetenschap moeten komen te liggen – stedelijkheid (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Stedelijk	24	29	8	63
Niet-stedelijk	83	25	24	51

Er zijn weinig opvallende verschillen tussen de gegeven antwoorden van respondenten uit stedelijke en niet-stedelijke gemeenten m.b.t. de toekomst van het openbaar bestuur. Respondenten uit stedelijke gemeenten geven wel vaker aan te denken dat lokale overheden in de toekomst meer directe inspraak krijgen in regionale samenwerkingen. En ze zijn minder gecharmeerd van meer regionale bevoegdheden.

2.5 Uitsplitsingen functie

Tabel 31 Vraag 25a: De regionale samenwerkingen bieden lokaal voldoende ruimte om integrale beleidsafwegingen te kunnen maken – functie

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Raadslid	47	30	28	43
Wethouder	22	64	27	9
Burgemeester	13	69	0	31
Gemeentesecretaris	16	31	31	38
Griffier	12	33	17	50
Lid Provinciale Staten	4	25	0	75
Waterschap	13	62	23	15

Tabel 32 Vraag 25b: De regionale samenwerkingen bieden lokaal voldoende ruimte om integrale begrotingsafwegingen te kunnen maken – functie

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Raadslid	47	19	26	55
Wethouder	22	32	27	41
Burgemeester	13	15	38	46
Gemeentesecretaris	16	6	31	63
Griffier	12	8	33	58
Lid Provinciale Staten	4	25	0	75
Waterschap	14	36	36	29

Voorals raadsleden en griffiers zijn kritisch over de ruimte die zij lokaal hebben om beleidsafwegingen en begrotingsafwegingen. Ook andere functionarissen zien lokaal weinig ruimte om integrale begrotingsafwegingen te maken.

Tabel 33 Vraag 26a: Regionale samenwerkingen blijven in de toekomst in de huidige vorm een belangrijk onderdeel van besturen - functie

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Raadslid	46	74	15	11
Wethouder	22	100	0	0
Burgemeester	12	100	0	0
Gemeentesecretaris	16	81	0	19
Griffier	12	67	17	17
Lid Provinciale Staten	4	75	0	25
Waterschap	16	81	13	6

Tabel 34 Vraag 26b: Lokale overheden krijgen in de toekomst meer directe inspraak in regionale samenwerkingen - functie

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Raadslid	43	42	30	28
Wethouder	21	43	29	29
Burgemeester	12	33	33	33
Gemeentesecretaris	16	38	38	25
Griffier	9	33	44	22
Lid Provinciale Staten	4	75	0	25
Waterschap	15	67	13	20

Tabel 35 Vraag 26c: Taken en bevoegdheden bij bovenlokale opgaven (WGR), zouden bij direct gekozen bestuursorganen zoals de provincie of waterschap moeten komen te liggen - functie

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
Raadslid	44	39	32	30
Wethouder	22	18	9	73
Burgemeester	13	15	23	62
Gemeentesecretaris	16	19	6	75
Griffier	12	17	17	67
Lid Provinciale Staten	3	67	0	33
Waterschap	15	53	33	13

3 Slotbeschouwing

Door dit onderzoek uit te voeren hebben we een grote hoeveelheid aan informatie opgehaald over regionale samenwerkingen in Noord-Brabant. Veel respondenten erkennen de noodzaak om op regionale schaal samen te werken en staan hier daarom ook voor open. Tegelijkertijd is men kritisch en worden diverse aandachtspunten en drempels op de weg benoemd. We zetten hier een aantal zaken uiteen die over het geheel bezien opvallen als we kijken naar de resultaten van dit onderzoek.

Samenwerkingen in de regio zijn volgens de overgrote meerderheid van de respondenten belangrijk voor het delen van kennis en ervaring, het verminderen van kwetsbaarheid, het benutten van schaalvoordelen en het realiseren van de doelstellingen die gemeenten hebben. Aan de noodzaak van regionale samenwerking wordt dus nauwelijks getwijfeld. Problemen zonder duidelijke eigenaar, zoals arbeidsmigratie of toestroom van vluchtelingen, worden gemakkelijk over het hoofd gezien in de lokale bestuurspraktijk. Zolang er geen duidelijke eigenaren zijn, lijkt er draagvlak om in de regio er afstemming voor te zoeken.

In de huidige praktijk is er toch de nodige scepsis en is men verdeeld qua tevredenheid over deze samenwerkingen. Samenwerking in het maatschappelijk domein draagt volgens ongeveer de helft van de respondenten bij aan het realiseren van doelstellingen en het creëren van een goed aanbod van voorzieningen. In het ruimtelijk domein liggen deze percentages aanzienlijk lager. Daarnaast worden in veel gevallen niet dezelfde waarden en/of visie gedeeld en is er volgens veel respondenten sprake van ongelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten.

Dat er sprake is van ongelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten, is ook een veel genoemde opmerking wanneer we respondenten vragen naar aandachtspunten van het regionaal samenwerken. De centrale speler(s) in het regionaal samenwerkingsverband zouden vaak de boventoon voeren in gesprek en besluitvorming. Dit zou ten koste gaan van kleinere gemeenten. Een ander signaal dat we uit dit onderzoek opvangen richt zich juist op de invloed die ook een kleinere gemeente kan hebben. Zo geven diverse respondenten te kennen dat het tempo waarmee kan worden geïnnoveerd en vernieuwd nu vaak wordt bepaald door de minst vooruitstrevende gemeente in het samenwerkingsverband.

Naast de relatieve invloed, bepaald door bijvoorbeeld gemeentegrootte, wordt ook de absolute invloed door verschillende respondenten als onvoldoende beschouwd. Waar ruim de helft van de wethouders en burgemeesters aangeeft vooraf betrokken te worden en input te kunnen leveren, geef slechts zo'n een derde van hen aan voldoende invloed te hebben op regionale besluitvorming. We vroegen ook gemeenteraadsleden in hoeverre zij betrokken worden bij regionale samenwerking. Hier geeft zelfs minder dan een kwart aan dat zij vooraf betrokken worden en input kunnen leveren. Nog minder respondenten geven daarnaast aan invloed te hebben op regionale besluitvorming. Zij worden enkel achteraf geïnformeerd. Uit de toelichtingen blijkt dat dit raadsleden in veel gevallen tegen de borst

stuit en volgens hen onvoldoende democratisch is. Ze stellen de democratische legitimiteit van besluitvorming op regionaal niveau ter discussie.

Hoewel de nut en noodzaak van regionale samenwerking dus wordt gezien, functioneert het in zijn huidige vorm niet perfect. Wanneer we respondenten echter vragen naar de toekomst van het openbaar bestuur, dan ligt daar volgens de overgrote meerderheid toch een belangrijke rol voor regionale samenwerking. Er zullen dan volgens veel respondenten nog wel een aantal zaken moeten veranderen om dergelijke samenwerkingsverbanden efficiënter en democratischer te maken.

Samenvattend constateren we de volgende dilemma's:

- Het dilemma van democratische legitimiteit en inspraak: houden gemeenteraden hun lokale integrale afwegingsmogelijkheden of wordt de regio de democratisch gekozen schaal?
- Het dilemma van de complexiteit van de opgaven die te moeilijk zijn voor afzonderlijke gemeenten: besluitvorming op regioniveau of de gemeenteraden, die lokaal controle uitoefenen, beter meenemen in de richting van een besluit?
- Het dilemma van verschillen in waarden en visie: Is het nodig gelijke waarden te delen en visies te hebben of bieden regionale kaders ruimte voor lokale verschillen?
- Het dilemma van ongelijkwaardigheid: zijn steden bepalend vanwege hun omvang of zijn er meer gelijkwaardige afwegingsmogelijkheden?
- Het dilemma van de samenwerkingscultuur: Er lokaal met belanghebbenden uitkomen of regionale besluiten moeten uitvoeren?

Nader onderzoek en vooral gesprek is nodig om uit deze dilemma's een koers te ontwikkelen.

4 Achtergrondkenmerken

Tabel 36 Wat is uw functie?

	n	%
Raadslid	65	33
Wethouder	38	19
Burgemeester	24	12
Gemeentesecretaris	23	12
Griffier	21	11
Lid Provinciale Staten	6	3
Dagelijks bestuur waterschap	5	3
Algemeen bestuur waterschap	16	8
Totaal	198	100

Tabel 37 Mate van stedelijkheid (B5 + M7 vs overig)

	n	%
Stedelijk	43	22
Niet stedelijk	128	65
Onbekend	27	14
Totaal	192	100

Tabel 38 Bij welk waterschap bent u werkzaam?*

	n	%
Aa en Maas	7	33
Brabantse Delta	10	48
De Dommel	4	19
Totaal	21	100

*Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten die bij vraag 1 hebben aangegeven te werken voor een waterschap.

Tabel 39 Bij welke regionale samenwerking van uw gemeente bent u vanuit uw functie het meest betrokken?

	n	%
Veiligheid	37	21
Regionale Energiestrategie (RES)	30	17
Anders	23	13
Sociaal domein	20	11
Economie	19	11
Jeugd	10	6
Omgevingsvisie	8	5
Mobiliteit	8	5
ICT samenwerking	8	5
Woningmarkt	6	3
Publieke gezondheid	3	2
Belastingsamenwerking	3	2
Arbeidsmarkt	2	1
Totaal	177	100

Bijlage A Uitsplitsingen B5, M7 en overig

Tabel 40 Vraag 11a: Maatschappelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde visie - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	13	8	38	54
M7 gemeenten	15	27	33	40
Overige gemeenten	94	32	31	37

Tabel 41 Vraag 11b: Maatschappelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde waarden - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	13	23	23	54
M7 gemeenten	16	44	38	19
Overige gemeenten	93	47	31	22

Tabel 42 Vraag 11c: Maatschappelijk domein: er is sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	13	8	15	77
M7 gemeenten	15	47	13	40
Overige gemeenten	103	33	16	51

Tabel 43 Vraag 11d: Maatschappelijk domein: er zijn veel meningsverschillen tussen deelnemende gemeenten - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	12	50	50	0
M7 gemeenten	15	40	33	27
Overige gemeenten	83	30	45	25

Tabel 44 Vraag 11e: Maatschappelijk domein: regionale samenwerking draagt bij aan de efficiëntie voor mijn gemeente - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	12	50	25	25
M7 gemeenten	15	67	13	20
Overige gemeenten	97	59	24	18

Tabel 45 Vraag 20a: Ruimtelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde visie - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	10	30	30	40
M7 gemeenten	11	18	18	64
Overige gemeenten	76	21	36	43

Tabel 46 Vraag 20b: Ruimtelijk domein: de deelnemende gemeenten delen dezelfde waarden - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	10	30	40	30
M7 gemeenten	11	9	45	45
Overige gemeenten	75	33	33	33

Tabel 47 Vraag 20c: Ruimtelijk domein: er is sprake van gelijkwaardige verhoudingen tussen deelnemende gemeenten - gemeentegrootte (n=122)

	N	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	10	30	0	70
M7 gemeenten	12	25	25	50
Overige gemeenten	78	35	21	45

Tabel 48 Vraag 20d: Ruimtelijk domein: er zijn veel meningsverschillen tussen de deelnemende gemeenten - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	8	38	63	0
M7 gemeenten	12	75	17	8
Overige gemeenten	70	43	39	19

Tabel 49 Vraag 20e: Ruimtelijk domein: regionale samenwerking draagt bij aan efficiëntie voor mijn gemeente - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	10	60	20	20
M7 gemeenten	11	55	27	18
Overige gemeenten	76	57	24	20

Tabel 50 Vraag 26a: Regionale samenwerkingen blijven in de toekomst in de huidige vorm een belangrijk onderdeel van besturen - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	11	73	18	9
M7 gemeenten	12	92	8	0
Overige gemeenten	85	82	7	11

Tabel 51 Vraag 26b: Lokale overheden krijgen in de toekomst meer directe inspraak in regionale samenwerkingen - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	11	55	9	36
M7 gemeenten	11	45	36	18
Overige gemeenten	79	37	35	28

Tabel 52 Vraag 26c: Taken en bevoegdheden bij bovenlokale opgaven (WGR), zouden bij direct gekozen bestuursorganen zoals de provincie of wetenschap moeten komen te liggen - gemeentegrootte (n=122)

	n	(helemaal) eens	Niet eens, niet oneens	(helemaal) oneens
B5 gemeenten	11	36	18	45
M7 gemeenten	13	23	0	77
Overige gemeenten	83	25	24	51

HETPON

OPGERICHT IN
1947

GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

20

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

SPECIFIEKE THEMA'S

- > VEERKRACHT
- > RUIMTE EN ENERGIE
- > OMGEVING
- > ARBEID
- > CULTUUR
- > ERFGOED
- > MIGRATIE
- > PARTICIPATIE
- > JEUGD
- > STURING

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJSINSTELLINGEN
- > FONDSSEN

**HET
PON**

Over het PON

Passie voor samen leven

Het PON is een kennisonderneming in het hart van de samenleving. We halen meningen en voorkeuren uit de samenleving op over alles wat mensen bezig houdt. Bij de mensen zelf, in nauwe samenwerking met die mensen. Die voorkeuren en meningen onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methodieken. Emoties verbinden we aan feiten, kennis koppelen we aan beleving. We leggen dwarsverbanden die op het eerste gezicht niet zo vanzelfsprekend zijn. En soms ontwrichten we.

Met die uitkomsten en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Of ze nu bij een gemeente, provincie, woningcorporatie of zorginstelling werken. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon.nl
www.hetpon.nl